

Hållbar

UPPHANDLING

Ett samarbete mellan Sveriges regioner

Katharina Högdin, Nationell Miljöstrateg

Hållbar
UPPHANDLING

Nationell samordning Hållbar upphandling I samarbete för en hållbar utveckling

Hållbar upphandling för en hållbar utveckling

Tillsammans upphandlar vi varor och tjänster för över 120 miljarder kronor/år

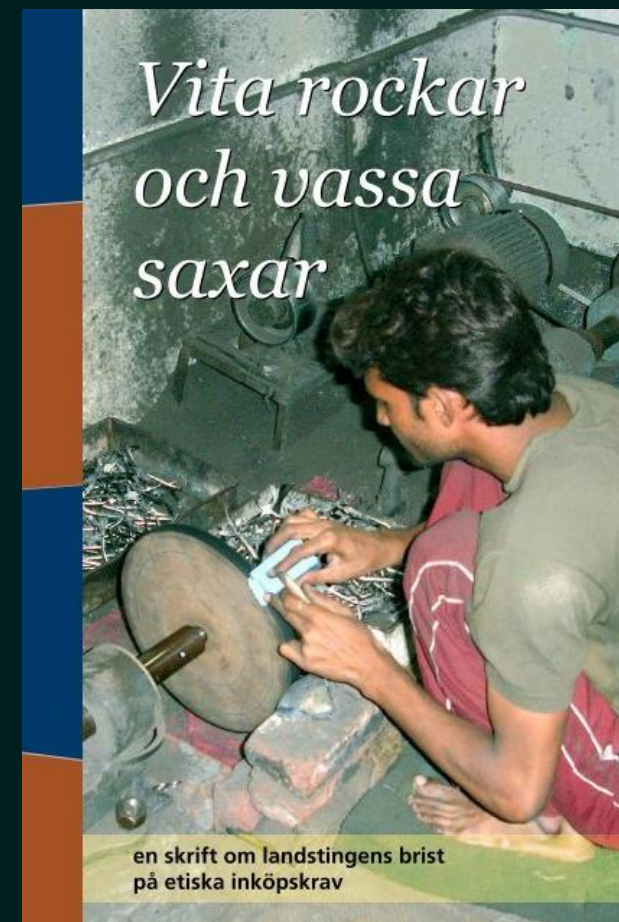
Landsting och regioner ska bedriva sina verksamheter så att de främjar en hållbar utveckling. I enlighet med det ska vi verka för att de varor och tjänster som köps in är framställda under hållbara och ansvarsfulla förhållanden.

12 RESPONSIBLE
CONSUMPTION
AND PRODUCTION

Hållbar upphandling Nationell samordning

- 2007 SwedWatch rapporterar om barnarbetare vid tillverkning av kirurgiska instrument, farlig arbetsmiljö och löner långt under minimilöner.
- 2010 nationell samordning startar
- 2012 Nationell samordnare anställs och 2016 utökas kansliet med en nationell hållbarhetsstrateg
- 2018 samarbetet utökas med miljö

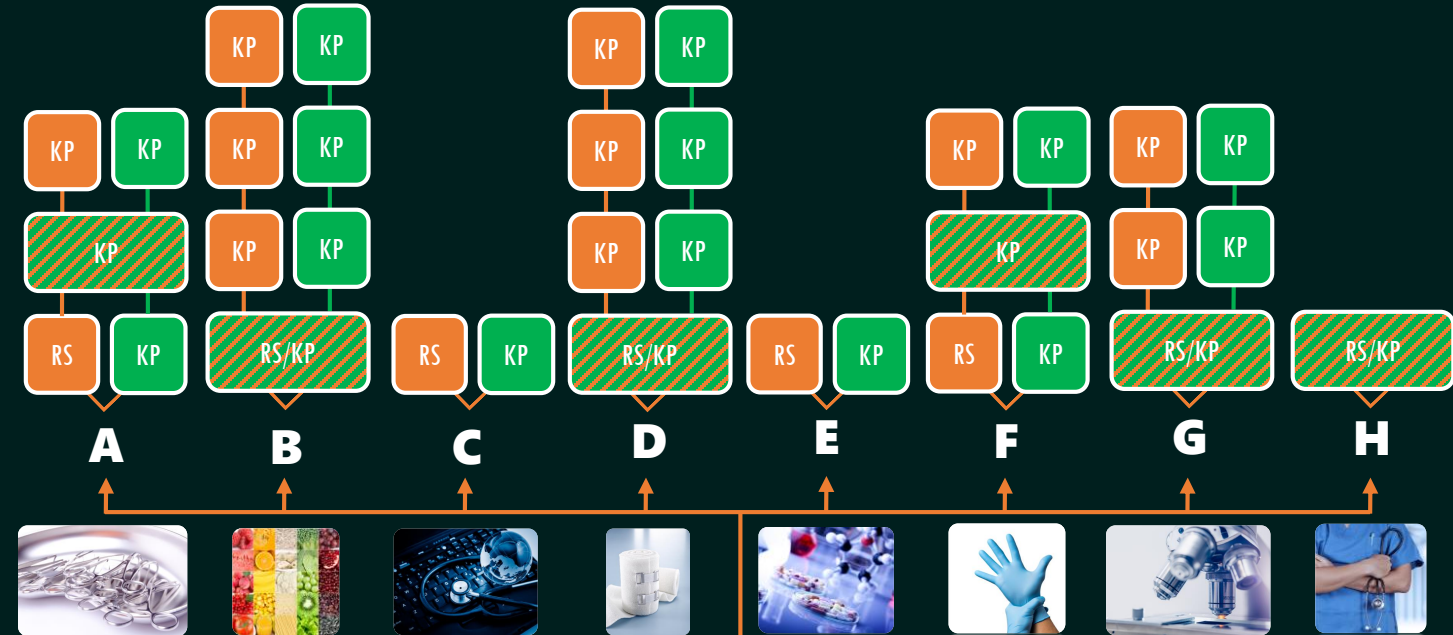
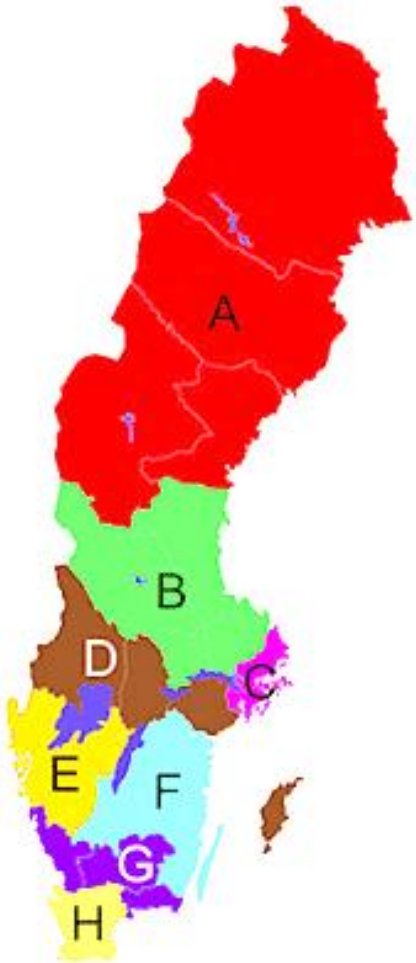

En för alla – alla för en

- 50 öre/invånare
- 38 uppföljningar
- 13 kontorsrevisioner
- Två fabriksrevisioner i Mexico
- 29 pågående uppföljningar
(avvikelsehantering)
- 7 avslutade uppföljningar

Nationell organisation & regional ansvarsfördelning

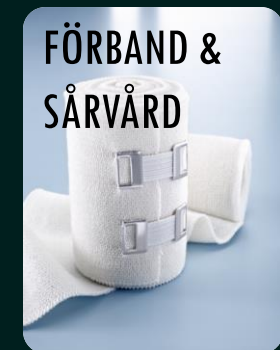

- = **Regional samordnare**
- = **Kontaktperson miljö**
- = **Kontaktperson socialt ansvarstagande**

Nationella Kansliet

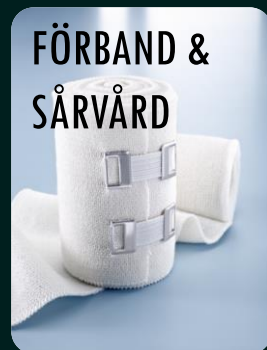
Styrgrupp

8 prioriterade riskområden

Samtliga regioner ska, inom ramen för den nationella samordningen, ställa sociala kontraktsvillkor i upphandlingar av de 8 riskområdena

Prioritering av riskområden för miljökrav i upphandling

Behovsanalys av regionernas inköpskategorier

- Utredning - PRIORITERING AV INKÖPKATEGORIER I REGIONERS UPPHANDLINGSSAMARBETE
- Stor spridning på produkter från fartyg och olja till förbrukningsmaterial och läkemedel
- Förbättringspotential:
 - Spend
 - Mätetal för hälsopåverkan från kemikalier

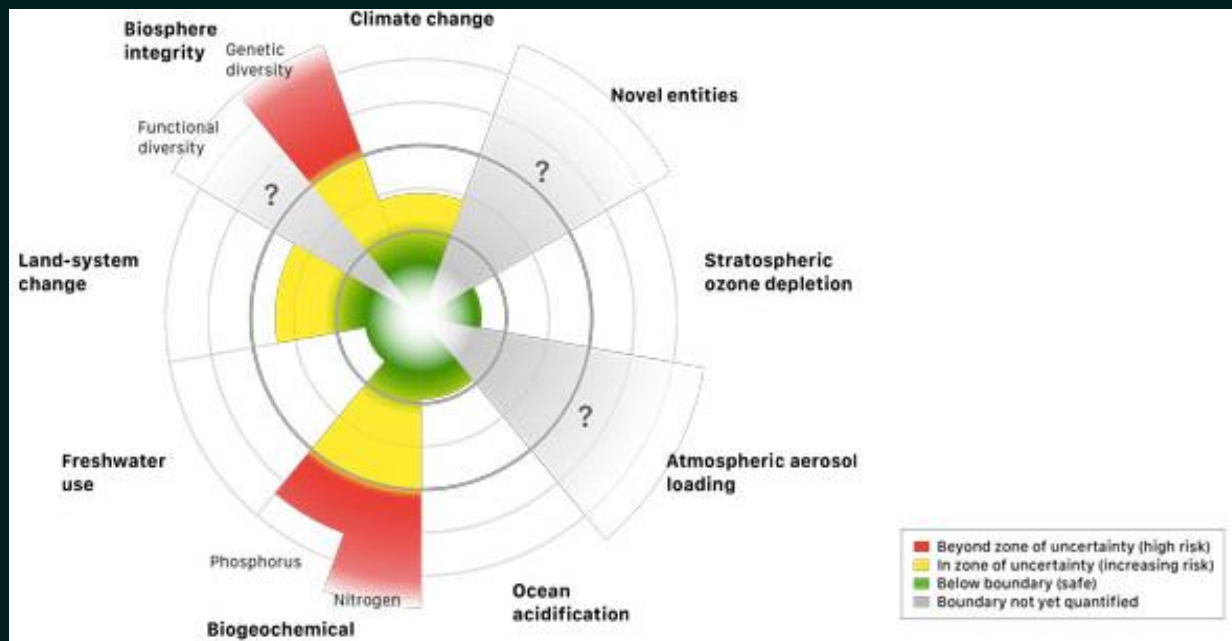
Definitioner

- *Miljöaspekt enligt ISO 14 001*
Delar av en organisations aktiviteter/verksamhet, produkter eller tjänster som kan påverka miljön
- *Miljöpåverkan* förändring i miljön som helt eller delvis orsakas av organisationens miljöaspekter
- *Miljökonsekvens* Förhållandet mellan aspekt och påverkan

Aktivitet	Miljöaspekt	Miljöpåverkan	Miljöeffekt
		pH koldioxid	
Något vi gör:	Innebär att vi får:	Som har en verkan:	Som har en effekt:
-transporterar -tillverkar -hanterar -etc	-utsläpp till luft -utsläpp till vatten -genererar avfall -etc	-försurning -övergödning -ozonskiktet -etc	-skogsdöd -fiskdöd -utarmning -etc

Modell och metod

Nio planetära gränser

Källa: Steffen m.fl., Science, 16 januari 2015

Miljöaspekter

- Utsläpp till luft, vatten och mark
- Användning av råmaterial och naturresurser
- Energianvändning
- Energiutstrålning (tex värme, strålning, vibrationer (buller) , ljus)
- Generering av avfall och/eller biprodukter
- Användning av utrymme

Enligt ISO 14001:2015

Nytta

Cirkulär ekonomi	Gifrfri miljö	Klimatpåverkan
Ökad återtillverkning/ökat återbruk, t ex genom funktionsförsäljning, återtag, underhåll	Utfasning eller minskning av farliga eller särskilt farliga ämnen i produkter	Minskade direkta utsläpp av CO ₂ och andra klimatgaser
Minskad användning av jungfruliga, ändliga resurser	Utveckling av ny teknik och/eller nya produkter som kan ersätta produkter med farliga & särskilt farliga ämnen	Minskad användning av fossil energi inklusive fossila bränslen/ ökad användning av biobaserade och förnybara drivmedel
Ökad andel förnybart/biobaserat eller återvunnet material i produkter	Minskade utsläpp av farliga eller särskilt farliga ämnen vid normal drift i samband med nödläge/onormal drift	Produkter i återvunnet material Reduktion av antalet produkter och/eller mängden material i produkter
Undvikande av avfall	Minskad risk för utsläpp av farliga eller särskilt farliga ämnen vid produktion	Minskad förbränning av fossil plast, t ex ersätta fossil plast med biobaserad plast i produkter som bör förbrännas
Mindre farliga ämnen i omlopp, undvikande av ämnen och/eller produkter som inte kan återvinnas eller som försvårar återvinning	Korrekt avfallshantering av farligt avfall	Minskad användning av klimatintensiva material och metoder i bygg- och anläggning alternativt textilier
Minskad energianvändning	Avlägsnande av oönskade ämnen i samband med materialåtervinning	Effektivare logistik, resor/rutter
		Effektivare hantering av klimatpåverkande medicinska gaser inom hälso- och sjukvården

Slutsatser WSP

Högst värde för miljökonsekvens och högsta möjliga potentiella miljönytta för följande upphandlingskategorier:

- Bygg- och anläggningsentreprenad
- Fordon och drivmedel
- Textilier
- Livsmedel och patientmåltider
- IT och Medicinteknik (bild och funktion)

Miljöprioriterade upphandlingar i regionerna

- Alla regioner prioriterar på något sätt sina upphandlingar med avseende på miljöpåverkan
- Stor variation hur och man prioriterar. Vanligaste områdena:
 - Fordon och transporter inkl. drivmedel
 - Bygg och fastighet
 - Livsmedel
 - Förbrukningsmaterial till vården
 - Läkemedel
- Förbrukningsmaterialet står för en stor del av klimatpåverkan från regionerna enligt flera analyser

Upphandlingsmyndighetens miljöspend

Kategorier med högst klimatpåverkan kopplat till miljöspend:

- Primärvård- och sjukhusinsatser
- Kollektivtrafik
- Instrument och förbandsmaterial samt läkemedel och apoteksvaror
- Byggentreprenader
- Elektricitet
- Drivmedel

Prioriterade upphandlingskategorier

- Livsmedel och tillhörande tjänster
- Textilier inkl. engångstextilier
- Läkemedel
- IT & kommunikation
- Vårdrelaterat förbrukningsmaterial - Fokusområde 2019

Från politik till praktik

Globala mål

Globala mål

EU-direktiv

Nationella mål

Regionala mål

**Uppförandekod
för leverantörer**

”Landsting och regioner ska bedriva sina verksamheter så att de främjar en hållbar utveckling. I enlighet med det ska vi verka för att de varor och tjänster som köps in är framställda under hållbara och ansvarsfulla förhållanden.”

Uppförandekod för leverantörer

Mänskliga rättigheter

Arbetares rättigheter

Miljö

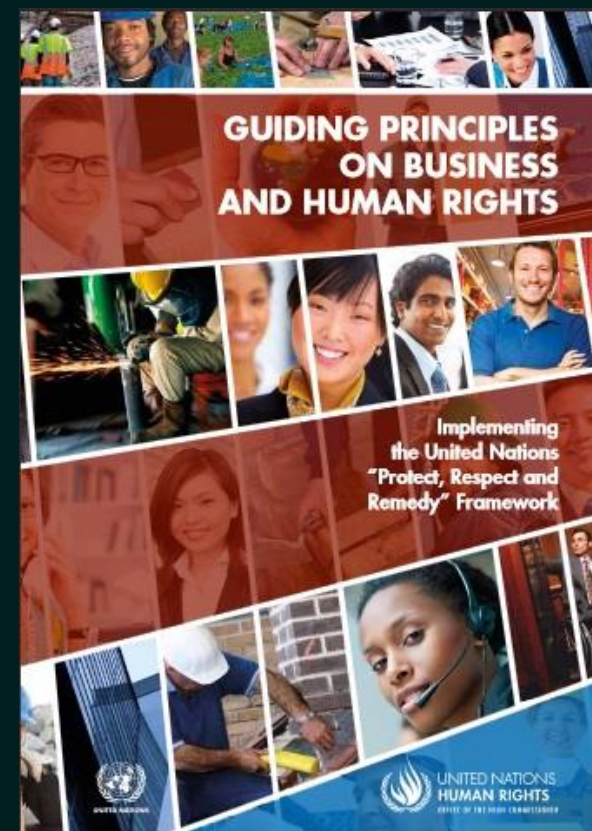
Anti-korruption

I hela leveranskedjan!

Kontraktsvillkor avseende hållbara leveranskedjor, processer och rutiner

● Samma kontraktsvillkor i alla regioner

- Policyåtagande
- Vidareförmedling av krav
- Ansvarsfördelning
- Riskanalys → Identifiering och prioritering av risk
- Uppföljning
- Avvikelsehantering

Miljökrav, oftast på produktnivå

● Olika krav i regionerna

- Systematiskt miljöarbete
- Innehåll av kemikalier och material
- Klimatpåverkan
- Förpackningsmaterial
- *Cirkulär ekonomi*

SLL	<p>Att följa miljöprogrammet och 6 mån efter avtalsstart ha ett strukturerat och dokumenterat miljöarbete, se bifogade avtalet, avsnitt 30:</p> <p>*Leverantören ska under avtalstiden följa Stockholms läns landstings gällande miljöprogram.</p> <p>*Leverantören ska minst sex (6) månader efter avtalsperiodens start ha ett strukturerat och dokumenterat miljöarbete som är öppet för granskning av Beställaren. Miljöarbetet ska vara aktivt under hela avtalsperioden. Detta innebär att det minst ska finnas en miljöpolicy, mätbara och tidssatta mål. Det ska också finnas en ansvarig för miljöarbetet och målen ska följas upp minst en gång per år.</p>																								
VF	<p>Anbudsgivarens miljöarbete: Anbudsgivaren presenterar sitt interna miljöarbete. Kopia på certifikat, policy eller andra dokument som styrker informationen ska skickas till Varuförsörjningen efter anmodan.</p> <p>Förpackningar cellulosa: Förpackningsmaterial som innehåller cellulosa skall baseras på TCF-blekt nyfibermassa, oblekt nyfibermassa, ECF-blekt nyfibermassa, oblekt returfibermassa, TCF-blekt returfibermassa eller ECF-blekt returfibermassa.</p> <p>Förpackningar plast: Förpackningsmaterial skall vara fritt från PVC.</p> <p>Ämnen upptagna i Europeiska kemikaliemyndighetens ECHAs kandidatförteckning: Om offererad produkt innehåller mer än eller lika med 0,1 vikts-% av ämnen i Europeiska kemikaliemyndighetens ECHA kandidatförteckning, skall anbudsgivaren tydligt redovisa eventuell förekomst i artikelspecifikationen (namn och CAS-nummer).</p> <p>Cancerogena, mutagena och reproduktionstoxiska ämnen: Offererade produkter ska inte innehålla aktivt tillsatta ämnen som är eller misstänks vara cancerogena, mutagena eller reproduktionstoxiska.</p> <p>Plast i produkten: Plast i produkten ska vara fri från tillsats av bly och kadmium.</p> <p>PVC: Offererade produkter ska inte innehålla PVC (exklusive behovsgrupp 72).</p> <p>Latex: Offererade produkter ska inte innehålla latex (exklusive behovsgrupp 57).</p> <p>Hudvårdande ämnen: Handskar ska vara fri från hudvårdande ämnen.</p> <p>Ftalater: Offererade produkter ska inte innehålla aktivt tillsatta ftalater.</p> <p>Antimikrobiella ämnen: Offererade produkter ska vara fria från tillsats av antimikrobiella ämnen som t.ex. antibiotika, klorhexidin, PHMB, triclosan, triclocarban och metaller (som silver och koppar) och dess föreningar.</p> <p>Parfym: Offererade produkter ska inte innehålla parfym.</p>																								
RÖ	<p>Miljöledning: Anbudsgivaren ska ha ett dokumenterat miljöledningssystem som kan verifieras genom certifiering eller dokumenterat miljöarbete. Är anbudsgivaren certifierad enligt SS-EN ISO 14001, EMAS eller likvärdigt ska intyg om detta bifogas anbudet. Saknas certifiering enligt ovan ska dokumentation som redovisar följande bifogas anbudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Miljömål och rutiner för löpande uppföljning av dessa - Rutin för ständig förbättring - Rutiner för avvikelshantering <p>Miljökrav på förpackning: För att minska förpackningsavfall ska förpackningar inte vara större än nödvändigt i enlighet med EUdirektiv 94/62/EG. Förpackningsmaterialet ska vara utformat på ett sådant sätt att de är återanvändbara eller återvinningsbara i enlighet med 34 § i förordning (2014:1073) om producentansvar för förpackningar. Region Östergötland ser gärna att förpackningsmaterial är av återvunnet eller förnybart material.</p> <p>Plast i förpackning ska inte bestå av PVC. Dokumentation, som styrker detta, ska kunna uppvisas på anmodan från köparen.</p> <p>Cellulosa i förpackning ska vara av returmassa, oblekt massa eller massa blekt utan klorgas, d.v.s. enligt TCF- eller ECF-metoden. AOX-utsläppet till recipienten får inte överstiga 0,25 kg/ton massa. Dokumentation, som styrker detta, ska kunna uppvisas på anmodan från köparen.</p> <p>Bly, kadmium, kvicksilver, sexvärt krom och föreningar av dessa, samt tennorganiska föreningar ska inte förekomma i halter som överstiger 0,1 procent uttryckt i massan av plastmaterialet (och metall där det eventuellt förekommer) i förpackningen.</p> <p>Produkterna ska vara fria från ftalater. Avser halter över 0,1 vikts% (1000 mg/kg) per ämne. Med 0,1 vikts% avses varje individuell del av vara.</p> <p>Ämnen som används i syfte att ge en antimikrobiell funktion exempelvis antibiotika, klorhexidin, PHMB, triclosan (CASnr 3380-34-5), triclocarban (CASnr 101-20-2) och metaller (som silver och koppar) och dess föreningar, dimetylfumarat (CASnr 624-49-7), ska inte tillsättas i de offererade produkterna och/eller förpackningarna.</p> <p>Ämnen avsedda att återfukta eller mjukgöra händerna ska inte tillsättas eller återfinnas i de offererade produkterna.</p> <p>Handskar ska vara fria från kända kontaktallergener (se bilaga "kontaktallergen som har identifierats i handskar"). Tillverkaren ska i den offererade produktens produktblad ange kemiska ämnen som tillsätts under tillverkningen eller som ingår i produkten. De acceleratorer, antioxidanter, biocider och andra ämnen som är kända för att orsaka hälsoeffekter utifrån tillgängliga data får inte förekomma (se bifogad fil "Kontaktallergener som har identifierats i handskar").</p> <p>Produkterna ska inte innehålla cancerogena, mutagena eller reproduktionstoxiska ämnen</p> <p>Plast i produkten ska inte innehålla rester av bly eller kadmium.</p> <p>Produkten ska inte innehålla azofärgämnen</p> <p>Materialdeklaration: Leverantörerna ska på anmodan från Upphandlande myndighet förse Upphandlande myndighet med materialdeklaration om alla ingående material och tillsatser. Materialdeklarationen ska innehålla uppgift om alla ingående material och tillsatser. I de fall handskarna är tillverkade av vulkaniserade elastomerer ska alla tillverkningskemikalier: monomerer, acceleratorer, aktivatorer mm anges. Eventuella färgämnen och pigment ska ingå i deklARATIONEN. CAS-nummer och kemiskt namn ska anges.</p> <p>Offererade produkter ska inte innehålla ämnen som finns upptagna på gällande kandidatförteckning (artikel 59 i Förordning (EG) nr 1907/2006 om Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach)) i halter över 0, vikts % (100 mg/kg) per ämne. Med 0,1 vikts % avses varje individuell del av vara. Om nya ämnen förs upp på förteckningen under avtalstiden, ska leverantören senast 6 månader efter den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) offentliggörande av en reviderad kandidatförteckning redovisa en handlingsplan för hur ämnet kan fasas ut.</p> <p>Mjukgörare: Mjukgörare som används i offererade produkter ska inte vara klassificerade med nedanstående faroangivelser enligt (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordning), varken i EU-harmoniserad klassificering (enligt bilaga VI i CLPförordningen) eller vid självklassificering.</p> <table border="0" data-bbox="45 1210 2548 1420"> <tr> <td>Akut toxicitet, Kategori 1-3 H300</td> <td>Cancerframkallande, Kategori 1A, 1B, 2 H350</td> <td>Farlig för vattenmiljön H400</td> </tr> <tr> <td>Akut toxicitet, Kategori 1-3 H310</td> <td>Cancerframkallande, Kategori 1A, 1B, 2 H351</td> <td>Farlig för vattenmiljön H410</td> </tr> <tr> <td>Akut toxicitet, Kategori 1-3 H330</td> <td>Mutaginitet, Kategori 1A, 1B, 2 H340</td> <td>Farlig för vattenmiljön H411</td> </tr> <tr> <td>Luftvägssensibiliering, Kategori 1, 1A, 1B H334</td> <td>Mutaginitet, Kategori 1A, 1B, 2 H341</td> <td>Farlig för ozonskiktet H420, EUH059</td> </tr> <tr> <td>Hudsensibiliering, Kategori, 1, 1A, 1B H317</td> <td>Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H360</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H370</td> <td>Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H360</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H371</td> <td>Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H361</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H372</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Akut toxicitet, Kategori 1-3 H300	Cancerframkallande, Kategori 1A, 1B, 2 H350	Farlig för vattenmiljön H400	Akut toxicitet, Kategori 1-3 H310	Cancerframkallande, Kategori 1A, 1B, 2 H351	Farlig för vattenmiljön H410	Akut toxicitet, Kategori 1-3 H330	Mutaginitet, Kategori 1A, 1B, 2 H340	Farlig för vattenmiljön H411	Luftvägssensibiliering, Kategori 1, 1A, 1B H334	Mutaginitet, Kategori 1A, 1B, 2 H341	Farlig för ozonskiktet H420, EUH059	Hudsensibiliering, Kategori, 1, 1A, 1B H317	Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H360		Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H370	Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H360		Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H371	Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H361		Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H372		
Akut toxicitet, Kategori 1-3 H300	Cancerframkallande, Kategori 1A, 1B, 2 H350	Farlig för vattenmiljön H400																							
Akut toxicitet, Kategori 1-3 H310	Cancerframkallande, Kategori 1A, 1B, 2 H351	Farlig för vattenmiljön H410																							
Akut toxicitet, Kategori 1-3 H330	Mutaginitet, Kategori 1A, 1B, 2 H340	Farlig för vattenmiljön H411																							
Luftvägssensibiliering, Kategori 1, 1A, 1B H334	Mutaginitet, Kategori 1A, 1B, 2 H341	Farlig för ozonskiktet H420, EUH059																							
Hudsensibiliering, Kategori, 1, 1A, 1B H317	Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H360																								
Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H370	Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H360																								
Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H371	Reproduktionstoxicitet, Kategori 1A, 1B, 2 H361																								
Specifik organtoxocotet, Kategori 1-2 H372																									

Miljökrav biobaserade råvaror

- Förnybar råvara
 - Förbrukningsmaterial, *tex soppåsar och säckar, engångstextil, lakan, örngott, muggar, bestick*
 - Drivmedel
- Fossilfri råvara
 - Inblandning av *tex dolomit, kalk tex förkläden*

Miljökrav biobaserade råvaror - utmaningar

- Tillgänglighet av biobaserad råvara
 - • Produktion av produkter
 - • Infrastruktur
- Kunskap - vilka råvaror ger bäst klimatnytta
- Hur påverkas andra miljöfaktorer som tex markanvändningen och livsmedelsproduktion
- Pris

Uppföljning

Egenrapportering

Kontorsrevision

Fabriksrevision

Strategiska samarbeten

- SKL kommentus inköpscentral
- Sykehusinnkjøp, Norge
- HUS, Helsingfors Universitetssjukhus

Det gör skillnad vilka krav vi ställer men vi måste följa upp att kraven efterlevs

För mer information se [Hållbarupphandling.se](https://www.hallbarupphandling.se)

Karin Lonaeus, Nationell Hållbarhetsstrateg
Karin.lonaeus@regionjh.se

Katharina Högdin, Nationell Miljöstrateg
Katharina.hogdin@sll.se